

PAUza

Akademicka

Rok VII

Tygodnik Polskiej Akademii Umiejętności

Nr 261

Kraków, 4 września 2014

IV KONGRES POLSKICH TOWARZYSTW NAUKOWYCH NA OBCZYŹNIE - WYDANIE SPECJALNE

Sybiracy i młodzież

Jeśli zapomnę o nich, Ty, Boże na niebie, Zapomnij o mnie.

Adam Mickiewicz

Oddajemy Państwu do rąk wydanie specjalne PAUzy Akademickiej, zawierające informacje o rozpoczynającym się 3 września br. IV Kongresie Polskich Towarzystw Naukowych na Obczyźnie.

Głównym organizatorem zarówno obecnego, jak i poprzednich Kongresów jest Polska Akademia Umiejętności. Akademia Umiejętności została utworzona w roku 1872, w wyniku przekształcenia istniejącego od 1815 roku Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. Choć formalnie ograniczona do zaboru austriackiego, pełniła od początku rolę ogólnopolskiej instytucji naukowej i kulturalnej. Jej działalność – zgodnie z ideą Towarzystwa – wykraczała poza zabór austriacki, skupiała bowiem badaczy z całej Polski i wielu innych krajów. Po pierwszej wojnie światowej przemianowana na Polską Akademię Umiejętności stała się narodową, wspieraną przez państwo, oficjalną reprezentantką nauki polskiej, także wobec zagranicznych organizacji naukowych. Odrodzona w 1989 roku PAU kontynuuje te tradycje, czego wyrazem są m.in. Kongresy Polskich Towarzystw Naukowych na Obczyźnie.

Tematem obrad IV Kongresu będzie „Nowoczesne nauczanie tradycji ojczystych – Sybiracy i młodzież”. Oznacza to połączenie troski o zachowanie w środowiskach migracyjnych pamięci o trudnych polskich dziejach z wypracowaniem atrakcyjnych i nowoczesnych metod ich nauczania. IV Kongres stanie się platformą dialogu między najmłodszymi i najstarszymi pokoleniami migracyjnymi, a także między Polską, Wschodem i Zachodem.

Opuszczają nas na zawsze pokolenia ostatnich zesłańców na Sybir i do Kazachstanu. Wysłuchanie relacji i zapis ich tragicznych losów staje się ważnym elementem budującym naszą świadomość i wrażliwość histo-

ryczną. W płaszczyźnie badawczej konieczne jest nawiązanie kontaktu z uczonymi pracującymi poza krajem, w tym na Syberii. W wyniku dyskusji wytypowane zostaną tematy, które należy wspólnie podjąć. Być może, powstanie projekt międzynarodowego opracowania dotyczącego życia Polaków na syberyjskiej zsyłce. Aby skutecznie zrealizować zadania integracyjne (kształtowania i podtrzymywania więzi i kontaktów z Polską), PAU zaprasza do współpracy znane instytucje. W organizacji Kongresu pomagają: Związek Sybiraków, Centrum Dokumentacji Zsyłek, Wypędzeń i Przesiedleń Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie oraz Jagiellońskie Centrum Studiów Migracyjnych. Ważnym celem Kongresu jest kontynuacja zainicjowanej podczas poprzedniego spotkania debaty na temat polskiego szkolnictwa poza krajem. Chodzi o wyłonienie, w porozumieniu z Kongresem Oświaty Polonijnej, gremium, którego członkowie tak ze strony krajowej, jak i środowisk migracyjnych będą systematycznie obserwować sytuację, stawiać diagnozę, poszukiwać nowych rozwiązań, proponować nowoczesne metody nauczania tradycji ojczystych. Mowa będzie o tym podczas sesji zatytułowanej „Stan i potrzeby szkolnictwa polskiego w świecie”.

IV Kongres będzie platformą spotkania i integracji środowisk migracyjnych reprezentujących różne kraje oraz tych środowisk ze stroną krajową. Wśród uczestników znajdą się rozmaite środowiska: Sybiracy (z kraju oraz z diaspory) i badacze ich dziejów z kraju oraz z zagranicy; działacze edukacyjni (wytypowani przez Kongres Oświaty Polonijnej), młodzi badacze migracji. Kongres stanie się w ten sposób platformą spotkania i dyskusji osób reprezentujących najstarsze i najmłodsze pokolenia migracyjne.

MARIAN NOWY

Polacy na Syberii 1939–1956 – represje, deportacje i łagry

Trudno sobie wyobrazić Kongres poświęcony nauczaniu ojczyrstych tradycji bez udziału w nim Związku Sybiraków. Dlatego Związek Sybiraków udziela merytorycznego wsparcia Kongresowi i bierze czynny udział w pracach Kongresu.

W czasie poprzedzającym Kongres pani Aleksandra Szemioth, przewodnicząca Zarządu krakowskiego Oddziału Związku Sybiraków, była gościem Komisji PAU do Badań Diaspory Polskiej, gdzie przedstawiła wykład zatytułowany *Polacy na Syberii 1939–1956 – represje, deportacje i łagry. – Byłam małym dzieckiem, kiedy moją matkę wraz z czworgiem dzieci wywieziono z Wileńszczyzny do północnego Kazachstanu. Zajmuję się historią zesań od momentu, gdy powstał Związek Sybiraków. Wydarzyło się to w Krakowie w 1989 roku, gdy powstał Oddział Związku Sybiraków, przyjął wówczas ponad dwa tysiące osób. Nasz Związek nawiązywał do przedwojennego Związku Sybiraków, który skupiał żołnierzy powstania styczniowego i ruchów rewolucyjnych i patriotycznych z początku XX wieku* – opowiada Aleksandra Szemioth.

Teraz Aleksandra Szemioth działa w Komisji Historycznej Związku, gromadzi i publikuje wspomnienia zesańców, wygłasza prelekcje w szkołach. W czasie Kongresu przedstawi specjalistyczny wykład oraz poprowadzi panel historyczny, dotyczący losów Sybiraków.

Pani Aleksandra Szemioth
podczas wykładu
w Polskiej Akademii Umiejętności

Ze Starobielska do Tockoje Rysunki z Rosji Włodzimierza Toczyłowskiego z Argentyny

Wystawa rysunków autorstwa żołnierza-tułacza, Sybiraka Włodzimierza Toczyłowskiego. Rysunki przedstawiają przeżycia autora od momentu dostania się we wrześniu 1939 roku do niewoli sowieckiej – pobyt w obozie w Starobielsku, drogę do oddziałów Armii Polskiej w Tockoje w Rosji. Były sporządzone na okładkach zeszytów, na bieżąco. Autor, nie mogąc po wojnie wrócić do rodzinnego Wilna, osiadł w Argentynie.

Z sowieckich łagrów do Meksyku Odyseja polskich uchodźców z Santa Rosa

Wystawa fotograficzno-dokumentalna przedstawiająca dzieje półtora tysiąca obywateli polskich, przede wszystkim kobiet i dzieci, wywiezionych w latach 1939–1941 w głąb Związku Sowieckiego, którzy po wydostaniu się na Środkowy Wschód wraz z Armią gen. Władysława Andersa, w 1943 roku zostali ewakuowani do obozu Santa Rosa w stanie Guanajuato w Meksyku. Tam znaleźli warunki do normalnego życia, a także przyjaźń i sympatię.

Polscy Sybiracy w świecie

Układ Sikorski–Majski pozwolił w 1942 r. około 120 tys. Polaków opuścić ZSRS i przedostać się do Iranu. Oprócz wojskowych z Armią dowodzoną przez gen. Władysława Andersa oswobodziło się około 38 tys. cywili. Ludzie ci zostali rozlokowani w różnych częściach świata (Iran, Palestyna, Indie, Afryka Wschodnia i Południowa, Meksyk, Nowa Zelandia), gdzie mieli przetrwać wojnę i potem wrócić do wolnej Ojczyzny. Większości nigdy to się nie udało. To właśnie im poświęcona jest wystawa zatytułowana *Polscy Sybiracy w świecie*.

Ekspozycja ukazuje niezwykle biografie Sybiraków, którzy po zakończeniu II wojny światowej podjęli decyzję o emigracji z miejsc tymczasowego osiedlenia. Wyjechali do Wielkiej Brytanii, Australii i Kanady, gdzie mieszkają do dziś...

Konkurs „Losy Polaków na Syberii”

Ogólnopolski Konkurs „Losy Polaków na Syberii” został zorganizowany przez Kuratorium Oświaty w Krakowie, Centrum Dokumentacji Zsyłek, Wypędzeń i Przesiedleń oraz VI Liceum Ogólnokształcące im. Adama Mickiewicza w Krakowie.

Konkurs cieszył się bardzo dużym zainteresowaniem – nadesłano 291 prac z całego kraju. Miały one formę utworów pisemnych – prozatorskich bądź poetyckich, multimedialnych i plakatów. Uczestnicy konkursu – uczniowie gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych – opierając się na źródłach historycznych (wspomnieniach, dziennikach, listach, dokumentach rodzinnych, zdjęciach, a przede wszystkim zebranych relacjach), przedstawili dramatyczne losy Polaków na „niehumanitarnej ziemi”. Dla wielu młodych badaczy – „wielką nagrodą samą w sobie była możliwość poznania świadków historii – Sybiraków, którzy przeżyli gehennę sowieckich łagrów i deportacji. Spotkanie z nimi pozwoliło spojrzeć na historię przez zupełnie inny pryzmat”.

Komisja ogólnopolska wyłoniła 39 laureatów i 47 finalistów konkursu. Gratulujemy uczniom i ich opiekunom naukowym! Gala finałowa konkursu odbędzie się 6 września 2014 r. w godz. 9.40–11.00 w Dużej Auli Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie w ramach IV Kongresu Polskich Towarzystw Naukowych na Obczyźnie.

*Dano im piętnaście minut
By zabrać ze sobą
Do krainy krwawych lodowych rzeźb
Okruczy ciepła z domowego ogniska
By ogrzewały ich dłonie
Drżące przy pracy*

*Wokół nowego stołu
Rąbanego czerwoną tępą siekierą
Kwitła delikatnie namiastka domu (...)*

„Wygnanie”
Dawid Nogalski,
Zespół Szkół Technicznych
w Wodzisławiu Śląskim

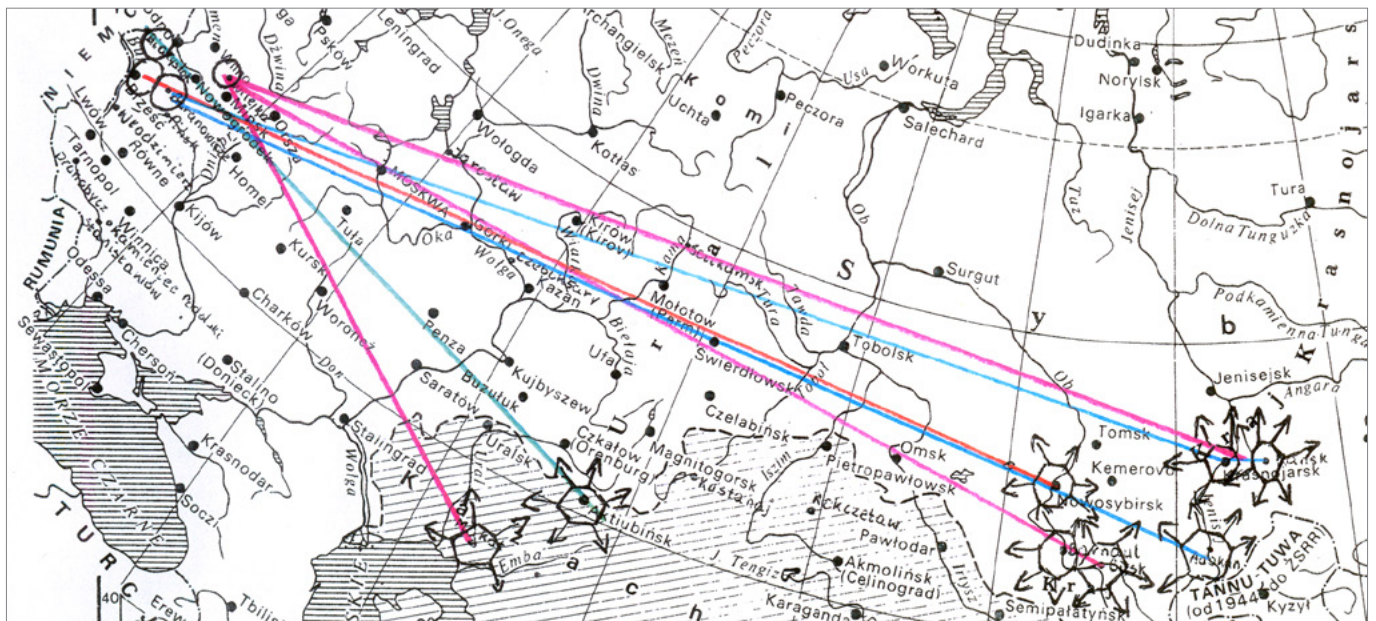
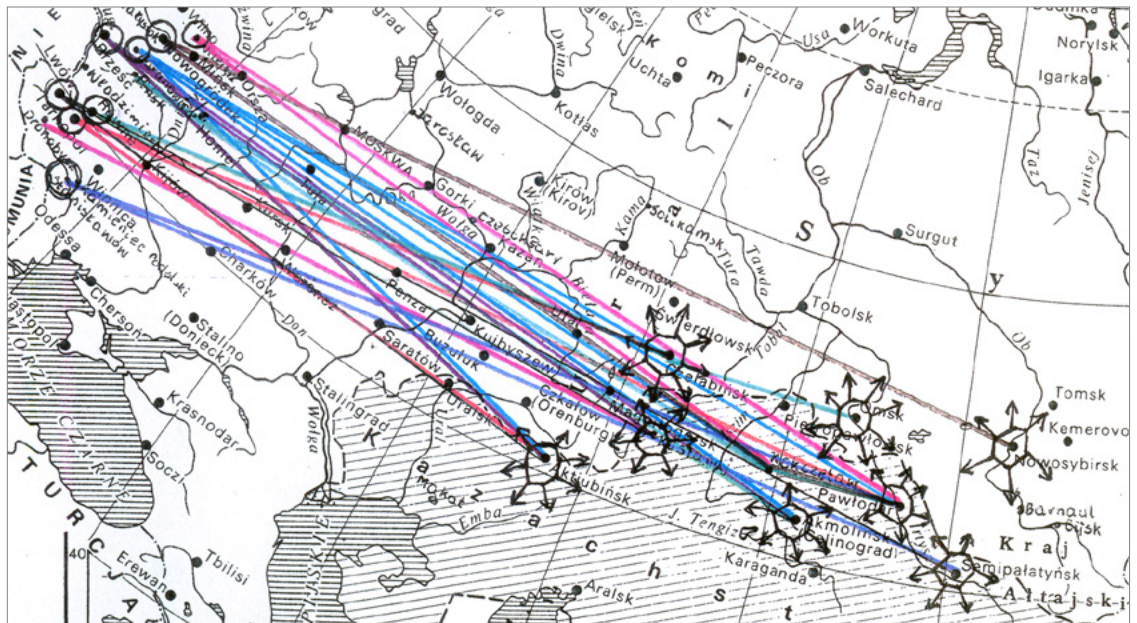
Miejsca przymusowych osiedleń polskich zesłańców

Podczas Kongresu będzie można zobaczyć mapy przygotowane przez dr Ewę Kowalską, przedstawiające miejsca przymusowych osiedleń polskich zesłańców.

Przedstawiamy tutaj fragmenty dwóch wybranych map.

Z prawej strony:
kwiecień 1940

Poniżej:
maj–czerwiec 1941

PROGRAM RAMOWY

Środa, 3 września

- od 16.00 Rejestracja uczestników, Kancelaria PAU
17.00 Spotkanie powitalne
Koncert Leszka Wójtowicza w Dużej Auli PAU
17.30 Projekcja filmów o tematyce sybirackiej

Czwartek, 4 września

- 10.00 Inauguracja IV Kongresu w Dużej Auli PAU
Prowadzenie: Profesor Andrzej Białas – Prezes PAU
10.10 Przemówienia powitalne zaproszonych gości
11.00 Referat wprowadzający Księdza Profesora Michała Hellera
Od Wielkiego Wybuchu do Gułagu. Jak usprawiedliwić historię Wszechświata?
11.30 Referat wprowadzający Profesora Henryka Samsonowicza
Co Polska wniosła do dziejów Europy?
12.30 Otwarcie wystawy przez Gościa Honorowego IV Kongresu
Jego Ekszelencję Ricardo Villanueva Hallal –
Ambasadora Meksykańskich Stanów Zjednoczonych
Z sowieckich łagrów do Meksyku. Odyseja polskich uchodźców z Santa Rosa
14.30–19.30 PANEL I (Duża Aula PAU)
Zsytki Polaków na Syberii w XIX i XX wieku
SESJA RÓWNOLEGŁA (Dom Polonii, Rynek Główny 14)
14.30–16.30 *Szkolnictwo polskie w świecie – perspektywa krajowa*
17.00–18.30 *Szkolnictwo polskie w świecie – perspektywa diaspory*
20.00 Galeria Sukiennice, koncert Jacka Wójcickiego
Pejzaż horyzontalny

Piątek, 5 września

- 9.00–13.30 PANEL II (Duża Aula PAU)
Źródła do dziejów Sybiraków w archiwach polskich i zagranicznych
14.30–19.00 PANEL III (Duża Aula PAU)
Diaspora polskich Sybiraków w świecie i ich organizacje
SESJA RÓWNOLEGŁA (Dom Polonii, Rynek Główny 14)
9.00–13.30 *Stan i potrzeby szkolnictwa polskiego w świecie*
14.30–16.00 *Zagadnienia edukacji międzykulturowej*
16.30–18.30 *Wpływ domu, szkoły i grupy rówieśniczej na zachowanie polskości na obczyźnie*
20.00 Koncert kameralny u Prezydenta Miasta Krakowa
Kwartetu smyczkowego »Alla Breve«

Sobota, 6 września

- 9.00–9.40 PANEL IV (Duża Aula PAU)
Świat po Sybirakach. Jak upamiętnić i przekazywać dziedzictwo Sybiraków
9.40–11.00 Gala Finałowa Ogólnopolskiego Konkursu
Losy Polaków na Syberii
11.30–13.30 Warsztaty dla nauczycieli:
Nowoczesne nauczanie dziejów sybirackich
14.30–17.30 Dyskusja panelowa
SESJA RÓWNOLEGŁA (PAU, sale 24 i 26)
9.00–11.00 Warsztaty dla nauczycieli:
Praca z polskim dzieckiem – migrantem
11.30–13.30 Warsztaty dla nauczycieli:
Polskie podręczniki do nauczania języka polskiego jako obcego/odziedziczonego – jak z nich korzystać?
14.30–15.30 *Polskie fundacje i ich działania na rzecz ojczyźnej oświaty w diasporze*
15.30–17.30 Dyskusja panelowa
17.30 Głosowanie nad deklaracją końcową i zakończenie obrad
(Duża Aula PAU)

Niedziela, 7 września

- 10.00 Msza św. w Katedrze na Wawelu
11.30–13.00 Zwiedzanie Zamku Królewskiego na Wawelu

Honorowy Patronat
Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej
Bronisława Komorowskiego

PREZYDENT.PL

Projekt jest współfinansowany
ze środków otrzymanych od
Ministerstwa Spraw Zagranicznych
w ramach konkursu na realizację
zadania „Współpraca z Polonią
i Polakami za granicą w 2014 r.”

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

Organizator

Współorganizatorzy

Wsparcie merytoryczne

Gość Honorowy

Jego Ekszelencja Ricardo Villanueva Hallal
Ambasador Meksykańskich Stanów Zjednoczonych

Kongres organizowany przy wsparciu finansowym

Małopolska

Sponsorzy

IM Patecki
Dealer Kia Kraków

Patroni medialni

RZECZPOSPOLITA

www.kptnno.krakow.pl

PAUza Akademicka – www.pauza.krakow.pl – tygodnik Polskiej Akademii Umiejętności i środowiska naukowego.

Rada Redakcyjna: Magdalena Bajer, Andrzej Białas, Aleksander Koj, Janusz Limon, Ewa Lipska, Stanisław Rodziński, Piotr Sztompka, Jerzy Vetulani, Marta Wyka, Jerzy Wyrozumski, Jakub Zakrzewski, Franciszek Ziejka.

Redakcja: Andrzej Białas – redaktor naczelny; Andrzej Kobos, Marian Nowy – redaktorzy; Adam Korpak, Krzysztof Skórczewski – grafika; Ryszard Otręba – „Galeria PAUzy”; Anna Michalewicz – dyrektor administracyjny; Witold Brzoskowski – fotoskład; Wydawnictwo PAU – konsultacje.

Adres do korespondencji: Polska Akademia Umiejętności, 31–016 Kraków, ul. Sławkowska 17; e-mail: pauza@pau.krakow.pl